KAPAK İKİBİN'E DOĞRU yıl:4, sy:11; 11 Mart 1990

BÜTÜN YÖNLERİYLE İSLAMCI ÖRGÜTLER

Mümaşat mı cihat mı?

19 İslamcı örgüt. Yayın organları, önderleri, politikaları. Aralarındaki ana tartışma konuları. İslam devletine ulaşmak için bugünün görevi tebliğ mi cihat mı? Türban mücadelesi, Ayasofya kampanyası, Basın Müzesi baskını provokasyon muydu? Devleti yıkmanın zamanı mı? Amerika büyük şeytan mı dost mu?

2000'e Doğru, Aksoy suikastından sonra tezgâhın perde arkasını araştırdı ve şu soruyu attı: "Kontrgerilla mı İslamcılar mı?" Bu haberde, son gelişmeler tahlil ediliyordu.

Aynı günlerde, olayla ilgili olarak bazı İslamcı grupların adları gazete manşetlerine geçerken, kamuoyunun projektörü bu iki odağa dikildi. Son olarak Çetin Emeç'in öldürülmesi, özellikle İslamcı akımlara yönelik dikkatleri daha da yoğunlaştırdı.

2000'e Doğru bu haftaki yayınıyla, kamuoyunun ihtiyacı olan bir konuyu aydınlatıyor. Kimdir bu İslamcı gruplar. Görüşleri, yayın organları, örgütleri, önderleri, aralarındaki tartışma konuları, ayrılık noktaları. Bizzat örgütlerin ve önderlerinin verdiği bilgilere kendi yayın organlarında yazdıklarına bağlı kalarak.

Şunu açık olarak belirtelim. Yayının amacı, suikast olayları ile İslamcı akımları suçlamak değildir. Amaç sadece bilgilendirmedir.

Türkiye'de İslami bir düzen kurmak için harekete geçme zamanı geldi mi? Yani Türkiye dar-ül harb mi, dar-ül İslam mı?

Bugün İslamcı gruplar arasındaki önemli ve anlamlı tartışma bu noktada sürüyor.

İslam kamu hukukuna göre ülkeler ikiye ayrılır: Dar-ül İslam ve dar-ül Harb. dar-ül İslam, İslam egemenliğin altında olan topraklar, yani İslam diyarı. Dar-ül Harb ise bu egemenliğin bulunmadığı diyarlar.

TEBLİĞ Mİ CİHAT MI?

Türkiye dar-ül harbtir denirse yapılacak şu: Aynı Muhammed gibi, "mümaşat" yapmak, dini propaganda etmek, "tebliğ" görevini yerine getirmek. Bu durumda Cihat görevi esas olarak dar-ül İslam'da yaşayanlara ait. Bu kişiler hem kendi ülkelerinde hâlâ yaşayan kâfirlere karşı mücadele yürütecekler, hem de İslam'ı dar-ül harb bölgelerine yayacaklar.

Klasik öğretiye ve peygamber devri pratiğine göre Türkiye dar-ül harb ise bir yol da şu: Müslümanların ya bir İslam ülkesine ya da mücadelelerini yürütmeye elverişli bir başka yere göç etmesi. Geçmişte Türkiye'de bu yolu izlemek isteyenler görüldü.

Aslında bu tartışma İslamcı kesimin uzun süredir gündeminde. Daha doğrusu, cumhuriyet devriminden sonra Türkiye'nin nasıl bir ülke olduğu İslamcıların gündemini hep meşgul etmiş. Son on yıldır İslamcı hareketin yükselişi bu tartışmayı güncelliğinde daha da canlandırmış bulunuyor. Mesele artık "fıkhi" ve "ilmi" bir fikir antrenmanı düzeyini de aştı. "Dar ül-İslam" - "dar ül-harb" tartışmasında tutulan saf İslamcıların pratik tavırlarını, eylem biçimlerini, taktik hedeflerini etkiliyor. Stratejik hedef ise hepsi için aynı: Tüm kural ve kurumlarıyla İslam'ı devlet ve toplum hayatına hâkim kılmak.

Bu nasıl olacak? Mekke dönemi siyasetleri mi izlenecek, yoksa Medine dönemi siyasetleri mi? Başka bir ifadeyle "tebliğ" yolu ile gelişme çizgisi mi "cihad" yolu ile devlete hâkim olma, devletleşme çabası mı?

Muhammed, başlangıçta 13 yıl boyunca Mekke'de insanlara İslam'ı anlatmış, onları bu yola çağırmış yani "tebliğ" görevini yerine getirmiş ve güç toplamıştır. Sonrasında, Medine'ye hicret edilmesiyle birlikte İslam ilk olarak devletleşmiştir. Türkiye'de İslami kesimin tartışması da dönemler ile benzeşme çerçevesinde ele alınıyor. Şu şekilde de ifade edilebilir: İslam açısından Türkiye bir evrim döneminde midir, yoksa devrimin şartları olgunlaşmış ve harekete geçmek zamanı gelmiş midir?

SAİD NURSİ. İzleyicileri 8 parça.

FETULLAH GÜLEN. İhtiyatlı

TEBLİĞ DEĞİL CİHAT!

Günümüzde giderek güçlenen eğilim, tebliğ ile de vakit kaybetmemek görüşünde. Düzeni savaşarak değiştirmek. Yani tebliğ değil cihat! Bu kesim hukuki yapısı nedeniyle Türkiye'yi dar-ül İslam kategorisine sokamıyor ama dar-ül harb saptamasının "inkılabi amaçlar" doğrultusunda yaratacağı sıkıntıları da görüyor. Sorun, dar-ül harb'de yaşayan Müslümanların cihat etmek zorunda olmaması. Bu tip ülkelerde Müslümanların kendilerini ezdirmeme yolları açık.

Radikal İslamcılar, dar-ül İslam-dar-ül harb tartışmasını öne çıkartmamaya çalışıyorlar. Onlara göre saflaşmayı şu sorunun yanıtı belirliyor: "Bu düzeni değişirip Allah'ın kanunlarını devlet ve toplum hayatına hâkim kılacak mıyız, yoksa oturup bekleyecek miyiz?" Onlar oturup beklemeye karşılar.

Radikal İslamcıların görüşü, 10 yıl önce Kurtuluş-Tezbil'in, *Akıncı Güç* dergisinde yayımlanan yazısında şöyle ifade ediliyor: "Yaşadığı topluma, inançlarına aykırı bir sistemin hâkim olduğu kişilerin yapacakları iki şey vardır: 1) Yürürlükteki sisteme başkaldırarak, inandıkları sistemi topluma egemen hale getirme kavgasını vermek. 2) Başkaldırı için hiçbir ihtimal yoksa, ülkeyi terk ederek, varsa inançlarının yürürlükte olduğu bir ülkeye, yoksa, kavgası için daha olumlu şartlar taşıyan bir ülkeye göç etmek."

ZAMANI GEÇMİŞ BİR TARTIŞMA

Radikaller gibi bazı İslamcı akımlar ve önderler de dar-ül harb-dar-ül İslam tartışmasını zamanı geçmiş, kısır, bölücü ve sertliklere yol açıcı görüyorlar. Örneğin *Vahdet* dergisi çevresinden bir yönetici "sloganlarla bir yere varılmaz" diyor. "Bunlar gerçek kavramlardır ama öncelikle konulması gereken kavramlar değildir. Biz bu tartışmalarla şunu yaptık: Dışarı çıkmak için, kapalı bir kapıyı kırmaya çalıştık. Halbuki kolaylıkla pencereden çıkmak ihtimali vardı. Bu tartışmalar bize zarar verdi."

Bu zararın iki yönü olduğu anlaşılıyor. Birincisi, İslami rejim propagandasının, Müslüman ve İslami fikirlere sempati duyan kitle üzerinde olumsuz bir etki yaratması, ikinci olarak, devlet katından gelmesi muhtemel saldırılara karşı İslamcı kesimi zayıf duruma düşürmesi.

CEMALEDDİN KAPLAN. Hicrete kadar tebliğ

DİYANET'E GÖRE DAR—ÜL İSLAM

Diyanet İşleri eski Başkanı Tayyar Altıkulaç, Türkiye için "dar-ül harb" denmesini doğru bulmuyor. Devlet laik de olsa, Müslüman asker, Müslüman politikacı ve Müslüman idarecilerin idaresi altındaki bir ülke için bu tanım kullanılmamalı. Ülke bugün Müslümanların can ve mal güvenliği kalmayacak kadar küfür ve din düşmanlarının istilasına mı uğramıştı ki biz ona dar-ül harb diyecektik? Altıkulaç şöyle diyor: "Tavanından tabanına kadar Müslüman idarecilerin elinde bulunan, devletin destek ve himayesinde din eğitim ve öğretimi yapılan, TV. ve radyolarında gürül gürül Kur'an okunup din sohbetleri dinlenen bir ülke için bu reva mıdır?" Altıkulaç zımnen de olsa, kabul ediyor ki ülkede belli bir "küfür ve din düşmanlığı istilası" vardır. Ama ona göre bu Türkiye'ye dar-ül harb demeyi gerektirecek ölçüde değildir. Özellikle son on yıldaki İslami kazanımları sayan Altıkulaç'a göre Türkiye dar-ül İslam, bir başka deyişle İslam ülkesi oluyor.

Süleymancıların lideri Kemal Kacar, "dar-ül İslam" görüşüne katılmıyor. "Türkiye İslam ahkâmının nafiz olduğu şeriatın hâkim olduğu bir devlet değildir. Bu yüzden Türkiye'ye dar-ül İslam diyemeyiz". Dar-ül harb dar-ül İslam tartışması da esas olarak, Kacar'ın *Tercüman*'da yayımlanan röportajında bu sapta-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

İSLAMİ KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

(Hazırlayan: Turan Dursun)

DARU'L-HARB:

Sözlük anlamı: Savaş yurdu.

Özel anlamı: "Kâfir" bir "başkan"ın buyruğunun geçerli, "kâfir yönetim"in egemen olduğu, Müslümanların güvenlikte bulunmadığı, Müslüman olmayanlardan çekindikleri, saklanma gereği duydukları ülkedir, yönetimdir.

İslâm "fıkh"ına göre, bir ülkenin "dâru'l-harb" sayılabilmesi için:

1- "Küfr ahkâmı"nın, yani İslam'a aykırı hükümlerin açık biçimde yürütülüyor olması,

2- Sözkonusu ülkenin, Müslümanlara yardım ulaşmayacağı bir yer ve konumda bulunması,

3- Müslüman'ın Müslümanlığı, Müslüman olmayanın da İslam yönetimine gereken yükümlülüğü ve vergiyi ödeyip yerine getirmesi karşılığında güvenlikte bulunduğu ortamın yokluğu gerekir. (Konuya ilişkin fıkıh kaynaklarını birarada görmek için bkz. Muhammed Ali Tehanevî, Keşşâfu Istılahâti'l-Fünûn, 1/366.)

'Dâru'l-Harb" sayılan ülkede, CİHÂD yerine, hile yoluna gitmek, Müslüman olmayanlara karşı "barış içinde birlikte yaşamayı kabul etmiş" görünmek gerekir. "Dâru'l-harb"de yaşamanın Müslümanlar için kimi kolaylıkları vardır.

DARU'L-İSLÂM:

Sözlük anlamı: İslam yurdu.

Özel anlamı: "İslam İmâmı"nın, yani "Müslümanların hükümdarı"nın İslâm'a göre verdiği buyrukların yürütülüyor olduğu ülkedir, yönetimdir. Kâdîhan Fetvâsı ve öteki fıkıh kaynaklarının belirttiği göre, "İslam ülkesi" olarak bilinen yerleri, bu'larda "mel'unlar" ve "şeytanlar"ın egemenliği bulunsa da, "ihtiyat yolu" seçilerek buraların "dâru'l-İslâm" kabul edilmeleri gerekir. İslam'ın "tek bir hükmü" kalsa bile "dâru'l-İslam" sayılmalıdır. (Bkz. Tehanevî, aynı yer.)

Dâru'l-İslâm sayılan yerde CİHÂD sözkonusudur. Çünkü Müslümanların gücü vardır. Müslümanlar kâfirlerden çekinme gereğini duymazlar. "Dâru'l-harb"deyken Müslümanlara tanınmış olan birçok kolaylık artık geçerli değildir. Bununla birlikte her "dâru'l-İslâm" sayılan ülkenin Müslüman için durumu aynı olmadığı için, Müslümanlar "duruma göre" tutum gösterirler.

MÜMÂŞAT:

Sözlük anlamı: "Yürümek" demek olan "meşy"den gelir. "Birlikte yürümek" demektir.

Özel anlamı: "Barış içinde birlikte yürüme"dir. Gerekli güç elde edilinceye dek bu yol seçilir. İslâm'ın ilk dönemlerinde, "Mekke dönemi"nde bu yol seçilmiştir. Bundan sonra "saldırı" ve "cihâd" aşaması gelir. Bu kavram, İslâm "kelâm"ında da sıkça kullanılır.

TAKİYYE:

Sözlük anlamı: "Korunma".

Özel anlamı: Müslüman olmayanlara karşı "korunmak" için, "olduğundan başka tür görünme"dir. Bir başka deyişle, "olduğu gibi görünmemek, göründüğü gibi olmamak"tır. Müslüman gerekli gücü elde edinceye dek bu yola başvurur. Sünni kesim için "farz" değilse de, Şiiler bu yola başvurmayı "farz" sayarlar.

HUD'A:

Kur'an'da da türevlerinin geçtiği görülen bu sözcük, "hile" demektir. Kur'an'a göre, "münâfık"lar, yani "dıştan Müslüman görünen kâfir"ler "hud'a (hile)" yaparlar, Tanrı da onlara karşı "hud'a (hile)" yapar. (Bkz. Nisâ: 142.) Tanrı'yı "hile yapar" göstermemek için, Diyanet'in resmi çevirisinde sözcüğe kendi anlamı verilmez.

Muhammed, kâfirlerle savaşılırken uygulanacak yöntemi belirtirken: "Harb hud'adır", yani "savaş hiledir, savaşta hile yolu geçerlidir" der. Güvenilir hadis kaynaklarında, Buhari ve Müslim'de de bu hadis yer alır. (Bkz. Buhârî, Kitabu'l-Cihâd/157; Müslim, Kitabu'l-Cihâd/17-18, hadis no: 1739, 1740.)

İster "dâru'l-harb", ister "dâru'l-İslâm" sayılsın, İslâm, tüm dünyayı bir "savaş alanı" sayar ve inanırlarına "hile"yi öğütler. Yani "'hud'a" her zaman, yeri geldikçe geçerlidir.

---

mayı yapmasından sonra yoğunlaşıyor.

Kacar'ın açıklamalarına yanıt, Diyanet İşleri eski Başkan Yardımcısı Hamdi Mert'ten de geliyor. "Türkiye'nin dar-ül harb olduğunu ispat etsek bile ne kazanacağız?" diye soruyor Mert.

"Din ve devlet münasebetleri açısından memnuniyet verici mesafeler alınırken ve bu iyileşmeyi daha iyiye programlamak dururken, gündemimizi 'Türkiye'nin dar-ül harb olup olmadığı' tartışmasının doldurması, bir büyük vebâldir. Hedefe doğru yürümek varken, yolda kalmaktır." Hamdi Mert, önemli dini konuların gazete sayfalarında tartışılmasının yarar getirmeyeceğini de söylüyor.

Ancak Kacar, kendilerinin devlet düzenini değiştirmek ve şeriatı geçerli kılmak için çalıştıklarını söylemenin iftira ve yalan olduğunu belirtiyor. Kacar, realist olduklarını, bu şartlar altında artık Türkiye'de yeniden şeriatın devlet ve toplum hayatına tamamen hâkim olamayacağını, dini ve şeriatı devlet için değil yalnız kendileri için istediklerini söylüyor. "Süleymancılar" diyor, "İhtilal yolu ile bir değişikliğin katiyyen mümkün olamayacağına inandıklarından, böyle bir şeyi akıllarının ucundan dahi geçirmezler."

İslamcı militan dergi *Ak-Doğuş* da Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'den şu alıntıyı yapmış: "Türkiye'de kurulan Demokratik - Laik Cumhuriyet, medeni kanunu kabul etmek suretiyle, İslam fıkhını yürürlükten kaldırmış ve diğer hususlarda da, Avrupa'dan getirilen kanunlarla hükmetmeye başlamıştır. Bu sebeple dar-ül Harb'e dahil olmuştur."

"YA TEBLİĞ YA CİHAT DEMEK YANLIŞ"

Bir başka İslamcı yayın organı *Girişim* dergisi, kendileri gibi düşünen başkaları ile birlikte, mücadeleyi şablonlar ve kategoriler içine hapsetmemekten yana olduğunu belirtiyor. "İlle de tebliğ veya ille de cihat" demeyi yöntem olarak yanlış görüyor. *Girişim*'e göre bunlar birbirinden ayrılmaz parçalar. "Cihadı profesyonel devrimci şiddet mantığı'bağlamında ele alanlar ise büsbütün yanlış bir yöntemsel bakış içerisindedirler" diye yazıyor *Girişim*.

"Cihad edelim" diyenlerin bir kısmı da "profesyonel devrimci şiddet mantığı"na sahipler.

"SAVAŞ HİLEDİR"

Mekke dönemi, Müslümanların baskı altında oldukları koşullarda inancı gizlemek veya ortaya çıkmamak, gizli çalışmak yöntemlerini de içeriyor. "Hile" sözcüğü ile karşılayabileceğimiz bu yola Şiiler, "takiyye" adı veriyorlar, Sünniler aynı kavrama "hud'a" diyorlar. Şiilere göre takiyye farz. Sünniler için ise hud'a isteğe, bırakılmış. "Harb hud'adır" ilkesi bütün İslamcılar tarafından benimseniyor. Yani: Savaş hiledir! Bu açıdan, İslamcı kesimin sözcüleri tarafından dile getirilen tüm görüşlerin gerçeği yansıtmayabileceğini belirten uzmanlar var. Örneğin, Türkiye'yi dar-ül harb olarak gören Süleymancı liderin, mevcut rejimi değiştirmeye niyetleri olmadığı açıklamasının bu süzgeçten geçirilmesi gerektiği belirtiliyor.

Basın müzesi baskını provokasyonu"

Girişim dergisinin Mart 1990 sayısında bir soruşturmaya verdiği yanıtta, *Vahdet* dergisi Genel Yayın Müdürü Ahmet Küçükağa da şunları söylüyor: "Planlı ve programlı, hedefli ve geniş ufuklu tasarılar hiçbir zaman uluorta söylenmez, yapılacaklar açığa vurulamaz. Açığa vurulan şeyler, büyük ölçüde yapılması düşünülmeyen şeylerdir." *2000'e Doğru* haberi hazırlanırken İslamcı kesimin kendi beyan ve tariflerini esas aldı.

"SUSAN ŞEYTANDIR"

Çalışmalarını Almanya'da sürdüren ve hatırı sayılır bir taraftar kitlesi bulunan Cemaleddin Kaplan (Hocaoğlu) Türkiye'deki koşulları mücadelesi için olumlu bulmayıp hicret edenlerden. 11 Şubat 1987 tarihli *Milliyet* gazetesinde şöyle diyor: "Bizim örneğimiz Hz. Muhammed değil mi? Hz. Muhammed ne yaptı? Mekke'de bir cemaat meydana getirdi 13 senelik Mekke devrinde, değil mi? Ve bu cemaatin bir uzantısını Medine'ye gönderdi. Medine'de bir cemaat teşekkül etmeye başladı. Hicret yolu ile iki cemaat bir araya geldi ve peygamber bu iki cemaat üzerinde İslam'ın devletini kurdu, değil mi? Bizim örneğimiz o olduğuna göre şimdi burada bir cemaat teşekkül etmiştir. İster istemez bunun bir uzantısı da Türkiye'de teşekkül edecektir ve kımıldamalar başlamıştır." Cemaleddin Kaplan *Yeni Neslin Görevleri* başlıklı broşüründe şu saptamaları yapıyor: "Türkiye'de bir dereceye kadar İslam'ın itikad ve ibadet bölümlerine müsaade edilmekte ise de muamelat (yani dünya, devlet ve siyaset) bölümü ile ukubat (yani ceza) bölümü ihmal edilmekte ve suç sayılmaktadır. Dinî devletten ayırmak kâfirliktir. İnsanı mürted yapar." Din devletten, devleti dinden ayırma yoluna gidenlere karşı susan Müslümanlar da dilsiz şeytan olurlar." Kaplan, bugün için Türkiye'de yapılacak işin tebliğ olduğunu belirtiyor. Tebliğin araçlarını da "video teyp ve kasetler, kitap ve broşürler, mektup ve dergiler götürmek ve göndermek, ev ziyaretleri ve sohbetleri tertip etmek suretiyle İslam'ın hakikatlarını, din - devlet bütünlüğünü duyurmak ve anlatmak" olarak sıralıyor. Ta ki yeni ve bu kez ters yönlü bir hicretle Türkiye'de İslami düzen gerçekleşene kadar.

KEMAL KACAR (SÜLEYMANCILARIN LİDERİ). "Türkiye dar-ül harptır. Kâfirlerle faiz alınıp verilebilir."

"60 YILDIR SAVAŞTAN KAÇAN HAİNLER"

Ak-Doğuş dergisinde yayımlanan bir yazıda, "önce tebliğ yapmalıyız" diyenler "altmış küsur yıldır savaştan kaçan, üstelik dini ve peygamberi de nefslerine uyduran hainler" olarak tanımlanıyor. "Günümüzde İslam'ı duymayan mı var, yoksa kabul edip etmeyen mi?" Derginin Genel Yayın Müdürü Mustafa Saka "Tebliğin bir ölçüsü vardır" diyor, "İslam savaşçılarının ulaştığı kişiye tebliğ yapılmış demektir." *Bu Meydan* dergisi yazar-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

larından Yaşar Kaplan da hâlâ öncelikle insanların imanını güçlendirme çalışmasının esas alınmasını eleştiriyor: "Nasıl ki Mekke döneminde 13 sene iman anlatılmış, aynı şekilde en az bu kadar insanlara iman anlatalım, sonra amele geçelim diyenler var. Halbuki İslam ilk cümlesinden itibaren siyaset getiren, topluma müdahale eden bir dindir."

"FAİZİ MEŞRULAŞTIRMAK İÇİN"

Türkiye'yi dar-ül harb ilan eden Kemal Kacar, bu tip bir ülkede Müslümanların Müslüman olmayanlardan faiz alıp vermesinin caiz olduğunu belirtiyor. Gerçekten de İslam fıkhına göre "harbi" olan yani İslam yönetiminin koruması altında olmayan kâfirlerle İslam düzeninin hâkim olduğu yerlerde yasaklanan bu tip ilişkilere girilebiliyor. Bunlar arasında devlet malını o düzenin kanunlarına aykırı biçimde elde etmek de var. Yani, rüşvet, suistimal, hileli iktisap, hayali ihracat... Düzenin meşru ve gayrımeşru nimetlerinden yararlanmak için İslam hukukundan gerekçe yaratılmak, kılıf bulmak istendiği söyleniyor. Kemal Kacar'ın dar-ül harb meselesinde kaynak gösterdiği *İslam Hukukunda Ülke Kavramı* kitabının yazarı Dr. Ahmet Özel, 20 Ocak 1990 tarihli *Tercüman*'da yayımlanan cevabında "Türkiye dar-ül-İslam'dır" diyor ve

HÜSEYİN HATEMİ. İran'a yakın entelektüel.

Amerikan efsunlu İslam radikalizmi

"Milli görüş, İslami çözüm, müslakbirlara (süper devletler) hayır, kahrolsun Tağutlar (zalim diktatörler), Musta'azafların (mazlum milletler) yanındayız, İslam dışındaki tüm nizamlar Yahudiciliğin eseridir...".

İran'daki İslamcıların iktidara gelmeden önce ve geldiklerden sonra sloganlarından bazıları bunlar. Ortadoğu ve dünyanın başka yerlerindeki İslamcı akımlar da söylemlerden son derece etkilendiler. Humeyni öncesi dönemde yanbuçuk radikalizmi oynayan İslamcı akım, İran'la birlikte görüşlerini daha da açıklığa kavuşturdu. Hatta İran İslamcılarının öncülüğünde yavaş yavaş anti-emperyalist, özellikle de anti-Amerikancı bir çizgide görünmeye gayret gösterdi.

Ama gerçekten de anti-emperyalist ve anti-Amerikancı mı İslamcı akımlar? Yılların uygulamalarına baktığımızda tersi şeyleri görmek olası. Hatta Amerikan düşmanlığının geçici; Amerikan dostluğunun ise daha tarihsel ve uzun erimli olduğu bile saptanabilir. Örneklerne yönelmiyle gidersek, Ortadoğu'daki İslamcı-Amerikan ilişkiler sürecinde şunlara tanık olunabilir: 40 ve 50'li yıllarda ABD Suudi Arabistan ve ARAMCO firması aracılığıyla İhvan-ı Müslimin (Müslüman Kardeşler) örgütünü, İngiltere ise, özellikle Kuveyt ve Ürdün'de mekân tutan Hizb-ut Tahrir adlı İslamcı örgütü desteklerdi. Amaç bölgedeki ulusal uyanışa İslamcı söylemle karşı durmak. Irak, Suriye, Mısır ve Yemen'deki milliyetçi akımların anti-emperyalist mücadelesini kırmak.

60'lı yıllar milliyetçilerle İslamcı unsurların kıyasıya mücadele yıllarıydı. Özellikle Suriye, Mısır ve Endonezya'da kendini gösterdi bu. Emperyalist güçler bu saflaşmada hep İslamcı hareketleri desteklediler. Aynı dönemde Pakistan'da İngilizler himayesinde İslamcılık gelişiyordu. Cezayir kurtuluş savaşında İslamcıların bir kısmı, Fransızlarla işbirliği halinde komünistleri mağaralarda katlediyorlardı.

70'li yıllarda Filistin kurtuluş hareketi silahlı mücadele verirken, karşısında iki gerici odak buldu: İslam ve Siyonizm. Müslüman Kardeşler, Ürdün'de FKÖ'ye karşı Kral Hüseyin ve İngiliz-Amerikan gizli servisleriyle işbirliği yaptılar. "Kafir ve lanetli Filistinliler" bu yüzden Kara Eylül'de 30 bin can verdi. Yine işgal altındaki fedailerin mücadelesi, İsrail destekli dinci akımlar tarafından şu gerekçeyle engellenmeye çalışılıyordu: "Bu topraklar bizim değil Allah'ındır. O kimi isterse ona bahşeder mülkünü. Demek ki, biz kötü kullanız.

İslamcı akımlar 80'li yıllarda radikal Amerikan düşmanı görünümüyle çıkarlar. Ama el altından da ABD ve CIA ile işbirliği yapmaktan geri kalmadılar. Örneğin, Sudan'ın devrik lideri Cafer Numeyri, Sovyetler Birliği'yle bozuşup eski siyasetlerinden geri adım attığında yanında İslamı Cephe liderlerinden Hasan El Turabi'yi buldu. Onun zorlamasıyla şeriat yasalarını ilan etti. İnsan kırbaçlattı, el-ayak kestirdi. Dahası ABD'ye çok yakın siyasetler uyguladı, Pentagon'a askeri üsler verdi.

FKÖ yanlısı ve ABD/İsrail karşıtı siyasetlerde sertlik taraftarı Cezayir hükümetinin karşısına da İslamcı akımlar ve İslamcı söylemle propaganda yapan Ahmet Bin Bella çıktı. Tunus İslamcı lideri El Gannuşi de Suudi Arabistan'da eğitim gördü.

Afganistan'daki en radikal İslamcı sayılan Gulbeddin Hikmetyar, esas olarak Pakistan istihbaratının adamı. Amerikan silah ve yardımlarının çoğu onun taraftarlarına gidiyor. Gene İran'da üs kurmuş Mücahit önderlerine göre Pançir Aslanı takabyla bilinen Ahmet Şah Mesud, Fransız ajanı. Bazı Mücahit liderlerinin köpeklerinin mamasının bile Amerika'dan geldiği gerçeği bir yana, Hikmetyar gizli Afganistan-Pakistan konfederasyon projesine de imza atmış; ABD siyasetlerinin Asya'daki bir uzantısı olmayı kabul etmişti.

İran; en ABD düşmanı olduğu dönemde bile Pentagon'un gizli temsilcilerini (Oliver North ve Poindexter) kabul etmiş ve silahlarını satın almıştır. Bugün o *İrangate* diye bilinen skandalın başrolünü oynayan Haşimi Rafsancani, Tahran'ın tek lideri durumunda. Çok yakında Washington projesi çerçevesinde rol alması (ABD lideri Bush bunu Özal'la görüştü) mümkün.

Türkiye'deki İslamcılar (örneğin *Milli Gazete* ve *Zaman*) mütevelli lider Ziya Ülhak'ı "İslam'ın Şehidi" olarak anıyorlar. Şeriat yasalarını uygularken, yanı başındaki danışmanları İslamcı akım ve partilerin adamıydı. Üstelik ABD'den esinlenerek siyaset üretiyorlardı.

İran'dan etkilenen Lübnanlı Şii Emel lideri Nebih Berri bir yandan Tahran'a giderken, öte yandan Güney'dekî adamlarını İsrail'e gönderiyordu. Filistinlileri yok etmeleri de bundandı. Ayrıca ABD'de benzin istasyonları, Güney Afrika'da çiftlikleri olan da gene Nebih Berri'ydi. Buna rağmen Lübnan'da İslami bir cumhuriyet kurmaktan da geri durmuyordu.

Ya İran-İsrail gizli ilişkisine ne buyrulurdu? O kadar ki, Humeyni'nin özel doktorları bile Tel Aviv'den gelir oldular. Ama öte yandan, Irak'a karşı savaşta Kudüs'ü kurtarma harekâtları yapılıyordu! Kim inanabilir ki?

Hama'da isyan çıkarıp (1982'de) gökten yağan bombaların altında 10 bin insanın ölümüne neden olduktan sonra Türkiye ve Lübnan'a kaçan Suriyeli Müslüman Kardeşler'in arkasında olanlar kimlerdi? Lübnanlı faşist Hıristiyan Maroniler, onların işbirliği içinde oldukları ABD, Fransa ve İsrail Türk istihbarat çevreleri aracılığıyla kimlerle ilişki kurduklarına da merak konusu!??

Sonuç olarak İslam'ın ABD düşmanlığı hem ilkel hem önlenebilir hem de geçicidir. Geçmişten kalma bir dizi veballe doludur.

ekliyor: "Sırf faiz ve kumarı meşrulaştırmak için ülkeyi dar-ül harb ilan etmenin, Müslümanları harama alıştırmaktan başka hiçbir gayeye hizmet etmeyeceği açıktır."

Kacar'ın faiz hakkındaki görüşleri kimi İslamcı yazarlar tarafından eleştiriliyor. Devlete yakın olduğu ifade edilen Risale-i Nur talebesi Fethullah Gülen Hoca da İzmir Şadırvan Camii'nde verdiği bir vaazda, "Açıktan ölseniz bile, kamunun, devletin malına el sürmeyin" demiş, görüşünü İslam peygamberinden örneklerle desteklemişti.

Refah Partisi doğrultusunda yayın yapan *Milli Gazete*'de 27 Şubat 1990 günü yayımlanan yazısında Ayla Çeliktürk de faizin ne şart altında olursa olsun haram olduğunu belirtiyor. "Müslüman" diyor, "Kurani mesajın özünden ayrıldığı zaman elbette haramlar helal olacak; haramlara müsait bir İslam icat edilecektir."

"KONTROL EDEBİLECEK MİSİNİZ?".

Eski Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Hamdi Mert Kemal Kacar'ın "ihtilalci değiliz" açıklamasından tatmin olmuyor. Bir ülkenin dar-ül harb olarak tanımlanmasının insanların tartışmasına açık, "içtihadî" bir konu olduğunu ama cihat etmenin zorunlu olduğunu, bunun içtihadî bir konu olmadığını belirtiyor ve soruyor: "Sizin 'cihat'tan imtina ettiğinizi kabul edelim, ya size inanarak Türkiye'yi 'dar-ül harb' sananları da 'farz' olan cihadın yanlışa kullanılması konusunda kontrol edebilecek misiniz?"

SON KARAR VE *AK—DOĞUŞ* İTİDALE TEPKİ

"Biz karşılaştığımız tüm İslami kaynaklarda cihadın yattığımız yerde ağzımıza alıp geveleyeceğimiz bir kavram olmadığını, tam tersine, can, kan ve mal pahasına verilmesi gereken bir mücadele olduğunu gördük. Aksini gören varsa, biz de öğrenip miskin miskin oturalım ve davasının yoluna baş koyup savaşma gayretinde olanları provokatörlükle suçlayalım." Bu satırlar İslamcı militan dergi *Ak-Doğuş*'ta yayımlandı. *Son Karar* ve *Ak-Doğuş* dergileri, teori ağırlıklı olmak üzere, aynı çizginin takipçileri. Eylemci bir çizgiyi savunuyorlar, "itidal" tavsiyelerine tepki duyuyorlar. Şu an sayısal açıdan marjinal bir güç olarak görülen bu çevre, İslamcı hareketin önümüzdeki dönemde muhtemel yönelimi bakımından değerli ipuçları veriyor. Örneğin türban mücadelesinde bu çevrenin militanları başı çekmiş ve öbür kesimler tarafından eleştirilmişlerdi. *Ak-Doğuş* dergisi bu tavra tepkisini şöyle dile getiriyor: "1987 başörtüsü yasaklamasına ilk defa eylemle cevap veren Genel Yayın Yönetmenimiz Mustafa Saka'dan; eyleme geçmek için dünya Müslümanlarının kararını isteyecek kadar korkak ve hain tipleri hatırlayınız." Ak-Doğuşçular kendilerinin "öncü keşif kolu hüviyetinde bir örgüt ifadesiyle" çıktıklarını belirtiyorlar. Dergilerinin ilk sayısında fikir ve örgütlenmeye ilişkin hükümler taşıyan bir tüzük yayımladılar. İslamın devlet haline gelebilmesi için siyasi mücadeleye önem veriyorlar. Hücre modeline dayalı birimler oluşturmayı öneriyorlar. "Madem ki tek örneğimiz Devr-i Saadet; o halde niçin savaşı Allah Resûlü de sadece fertlerle ilgilenmekle, Kureyş kâfirlerine akıl vermekle kalmadı?"

Ak-Doğuş - Son Karar çizgisinin savunduğu militan anlayışın eleştirildiğini söylemiştik. 26 Kasım 1989 günü İzmir Hisarönü Camii'nde verdiği vaazda Fethullah Hoca, türban eylemleri ile ilgili şunları söyledi: "'Sözde 'Türban adına yürüyorum' diyenlerin çoğunun başörtü, manto ve çarşaflara bürünmüş erkeklerden oluştuğu ortaya çıktı. Sokağa dökülmekle bir şey çözülmez. Anarşi bizim işimiz değil." İslam cemaatinde ihtilal bilincinin eksik olduğunu düşünen *Ak-Doğuş* dergisinde ise tam ters bir yönelim var: "Bundan sonra sokak kazanacaktır, sokak mücadelesi kazanacaktır". Ak-Doğuşçuların bu yönelimlerinde yalnız oldukları söylenemez. Örneğin *Bu Meydan* dergisinde, Ümit Aktaş, Doğu Avrupa'daki gelişmeleri örnek gösteriyor ve yakınıyor: "Bir yük arabasına koşulmuş gibi uysal ve sessiz koşuşturan, yıllar yılı iğdiş edilmiş halkımızın yüzüne bakarak soruyorum: Türkiye'de ne zaman?"

Türban eylemlerinin öncülüğünü yapmakla övünen *Ak-Doğuş* aynı zamanda bunun bir başlangıç olması gerektiğini vurguluyor: "Bizim meselemiz, başörtüsüyle, bacılarımızın okula gidip gidememesiyle değil. Tabii, düzeni yıkacağız diye mücadeleye girilmez ya... Okulu bitirip devletin memuru olmaktan başka bir şey olmayan kız hiç okumasın. Okusa ne olur? Neticede düzenin çarklarını işletmeyecek mi? Başörtüsü hadisesi ile alakalı olarak şu mesajı vermek istiyorum: Hiçbir nane şekeri ile avunmayın. Hep daha fazla isteyici olun, yasak kalktı diye mücadele bitmesin."

ZAMAN: "EYLEMLER PROVOKASYON"

İTÜ'de İslamcılar tarafından bir amfinin basılmasını ve İstanbul Basın Müzesi'nde sergilenen "Kadın Başları" fotoğraflarının tahrip edilmesini *Zaman* gazetesi başyazarı Fehmi Koru "provokasyon" olarak nitelemişti. Daha sonra Koru 27 Kasım tarihli *Zaman*'da iddiasını yineledi. İki çeşit eylem olabileceğini, bunlardan birincisinin bir haksızlığın giderilmesi için, ikincisinin ise şehir-gerillası felsefesine uyarak, terör ve ajitasyonla mevcut rejimi devirmek için yapılabileceğini yazdı. Koru, adı geçen iki eylemin yanına, 24 Kasım günü Sultanahmet Meydanı'nda yapılan türban gösterisini de katarak şu saptamada bulundu: Bu eylemlerin amacı 163. maddenin kaldırılmamasını sağlamak.

EYLEMCİLER GÜÇLENİYOR

Güç dengesi geleneksel İslamcılar karşısında radikaller lehine değişi-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

yor. Radikal kesim içinde de eylemciler güçleniyor. Bu eylemci kesimin zaman zaman eleştirilen çıkışları daha sonra, sonuç alındığı oranda, takdir topluyor. Örneğin, *Bu Meydan* dergisinin Nisan 1989 tarihli 2. sayısında yer alan "Başımıza Gene Ne Türbanlar Örüyorlar?" başlıklı bir yazıda dünya genelindeki Salman Rüşdi olayı ile Türkiye'deki türban konusu arasında bağ kuruluyor. "Birisi nerede bir türban sözü edecek olsa adamdan şüphelenmeye başlıyorum... Olayları tırmandırmak ve Müslüman gençliği beklemedikleri ve hazır olmadıkları bir arbedenin içine çekmek isteyeceklerdir." 10 ay sonra Şubat 1990'da aynı *Bu Meydan* dergisinde bir yazı yayımlandı. Bu kez, türban olayına tam tersine sahip çıkılıyordu. Burada, türban eylemlerini "sokağa dökülmek" olarak değerlendiren görüşler eleştiriliyor. Yazıya göre türban eylemi, Müslüman kızların politize olmasını ve güç toplamayı sağlıyor.

"163 KALKMASIN DİYE BU KEZ AYASOFYA"

İslamcı kesimde zamansız bulunan çıkışlar ile ilgili tartışmalar bitmeyecek gibi gözüküyor. Son anlaşmazlık noktası Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılması ile ilgili kampanya. Bu girişim, çeşitli İslamcı cemaatlerde heyecan yarattı. İmzalar toplandı, gösteriler yapıldı. Öte yandan uyarılar da gelmeye başladı, 163. maddenin kaldırılması ihtimalinin doğduğu bir dönemde Ayasofya konusu kurnazca bir hesapla gündeme sokulmuştu uyarı sahiplerine göre. *Bu Meydan* dergisi şöyle diyor: "Müslümanlar olarak bizim acilen halledilmesi gereken bir Ayasofya meselemiz yoktur... Hedefimizi şaşırtmak isteyenlerin emellerine hizmet etmek olur."

Bir yandan İslamı Türkiye'de devlet olma aşamasına sıçratmak anlamında radikal hareketler yükselirken, öbür yandan "akıllı siyaset yapmak" kaygısı İslamcı akımın bugün geldiği dönemeçte önemli bir ayrılık noktası.

TÜRKİYE'DE ÖLÜM FETVASI

Gürültü koparmamaya dikkat etmek, İslamcıların kendilerini saldırı konumunda görmelerine engel olmuyor tabii. *Şeytan Ayetleri* kitabının yazarı Salman Rüşdi hakkında Humeyni'nin ölüm fermanı yayımlaması Türkiye İslamcılarının çoğunluğu tarafından desteklendi. İslam'ın yeniden özgüvenini kazanmasının işareti olarak görüldü. Türkiye'deki kimi gazeteci, yazar ve fikir adamına bu olay İslamcılar tarafından açık ya da örtük biçimde hatırlatıldı. Cemaleddin Kaplan, *Şeriat ve Kadın* kitabının yazarı Prof. İlhan Arsel hakkında benzer bir fetva verdi. İran yanlısı, "Hizbullahi Dergi" *Davet* şöyle yazıyor: "Rüşdi benzerleri için de açık bir mesaj verilmiş, artık İslam'ın küfre karşı şahlandığı, sessizlik dönemlerinin geride kaldığı, her kim olursa ve her nereden gelirse gelsin her türlü küfür ve saldırılara karşı derhal 'idam' hükmüyle mukabele edileceği bildirilmiştir... İslam dini 'cihanşümul'dür; tek bölge ile sınırlı değildir. İslam nezdinde, paçavra olan başka hukuklar değil; mutlak olan İlahi ve İslami hukuk geçerlidir... Dost-düşman bütün dünyaya İslam'ın artık, bileği bükülemez bir güç olduğunu ve dünyanın her tarafına el atmaya doğru gittiğini ispatlamıştır."

Prof. Dr. Hüseyin Hatemi konuyla ilgili olarak, "Rüşdi'nin İslam'a karşı işlediği suç, onu cehennemin en alt derekesine batıracak boyutlardadır" diyor. Yaşar Kaplan, "Her saldırıyı müsamaha ve ilmi münakaşalarla çözmeyi tercih eden görüş İslami değildir. Bizim bildiğimiz İslam yerine göre barışçı, yerine göre savaşçıdır" diyor.

İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi Kasım Turhan bir adım daha ileri gidiyor: "Kur'an'da 'Şeytanın dostları ile mukâtele edin' buyrulmuştur. Salman Rüşdi şeytan dostu bir teröristtir. 'Terör kıtalden daha şiddetlidir' ayetince öldürülmesi gerekir. Şeytanın dostlarının fetvanın kendileri için de geçerli olduğunu bilmeleri onları, cahillerin 'İslam hoşgörü dinidir' gibi aldatmacalarına yöneltmiştir. İslam'ın hoşgörüsü sahiplerinedir. Tersine, yaşadığı toplumun inançlarına bile saygısız ve müsamahasız olup Müslümanları aslan ağzına atmaya çalışanlara, yani sözde demokrat ve laik teröristlere cevabı yukarıda zikredilen Kur'an fermanıdır."

AYRIM NOKTASI DEVLETE KARŞI TUTUM

İslamcı kesim Türkiye'de örgütsel olarak bütünsel bir yapı halinde değil. Bu bakımdan kendilerini "İslami hareket" olarak tanımlamaktan yana olmayanlar var. Gerçek anlamda bir İslami hareketten söz edebilmek için ortak program çerçevesinde örgütlenmiş disiplinli, hiyerarşik bir yapının bulunması, bu yapının önüne somut siyasi hedefler koyması gerektiğini düşünüyorlar. *Girişim* dergisinin bu konudaki sorusunu M. Beşir Eryaysoy şöyle cevaplıyor: "İslamın gösterdiği hedef, dar anlamda Müslüman'ın üzerinde yaşadığı coğrafi alanda, geniş anlamda ise tüm dünyada Allah'ın şeriatının hâkim olmasını sağlamaktır." Eryaysoy'a göre bu hedefe denk bir hazırlık yapmak, hedefin büyüklüğü ile orantılı tam, mükemmel bir teçhizatlanma süreci içinde olmak gerekiyor.

Peki, bugün İslamcı kesim nasıl bir örgütlülüğe sahip? Öncelikle kendi içlerinde sürekliliğe sahip tarikatlar ve cemaatler; Nakşibendilik gibi, Nurculuk ve Süleymancılık gibi.

Kitlesel örgütlenme olarak, en başta devlet teşkilatı içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı.

Siyasal planda Refah Partisi.

Aydınlar Ocağı, Türk-İslam sentezi ideolojik çerçevesiyle etkin bir örgüt.

Bunlar dışında çeşitli gruplar ve çevreler var.

Gazeteler, dergiler, Kuran kursları, dersaneler, yurtlar, vakıflar, dernekler...

Bu karmaşık, dağınık ve çok yönlü yapılanmalar iç içe geçmiş durumda. Örneğin farklı mezheplere, tarikatlara, gruplara bağlı kişiler aynı parti içinde yer alabiliyor; partili ve partisiz kişiler birlikte dergi çıkartabiliyor. Bu nedenle İslami kesimi öncelikle ideolojik ve siyasi konumlarına göre bölümlendirmek gerekiyor. Ayrım noktalarından biri devlete karşı tutum.

EN YAKIN DİYANET EN UZAK EYLEMCİLER

Doğrudan Başbakanlık'a bağlı bir kuruluş olarak Diyanet İşleri Başkanlığı, doğal olarak devlete en yakın İslamcı örgüt. Onu devletten ayıran, rejim değişikliği amaçlayan unsurları da yoğun olarak bünyesinde barındırabilmesi. Fakat sonuçta, bu teşkilat rejimin dini örgütü olma özelliğini elbette ki kaybetmiyor.

Devletin din politikasını yayan ve aynı zamanda devlete dini politika üreten bir başka etki odağı Aydınlar Ocağı.

Devlete en uzak olanlar, "Medine dönemi tarzı" mücadeleyi, İslam'ı devlet haline getirmek için bugünden eylemli mücadeleyi savunan gruplar. Bunlar kendi aralarında Sünni ve Şii diye ayrılıyor. Ayrıca, mezhep farklılıklarını önemsemeyen, ortak çatılar altında mücadele etmek gereğini vurgulayan gruplar da var.

IŞIKÇILAR ORDUDA NURCULAR DİYANET'DE

Türkiye'de İslamcı akımın ana gövdesini oluşturanlar şu anki tavırları itibarıyla ara akımlar olarak görülebilir. Bunlar devlete yakınlıklarına göre Işıkçılar, Nurcular ve Süleymancılar sıralanıyor. *Kitap* dergisi Genel Yayın Yönetmeni Ali Bulaç bu durumu şöyle ifade ediyor: "Bence asıl İslami yöndeki sosyal değişimin dinamiğini teşkil eden cemaatler, İslami hareket perspektifine sahip değildirler. Onlar, siyasete pragmatist açıdan bakıp kendi özel amaçlarını gerçekleştirme eğilimindedirler." Ali Bulaç'ın bu tespiti adı geçen akımların, İslami bir düzen kurma amaçlarından elbette vazgeçmeksizin, mevcut düzen içinde yer tutma, düzenle karşılıklı çıkar ilişkilerine girmelerinden kaynaklanıyor. Örneğin Işıkçılar ordu içinden ilişkiler edinmekte, Nurcular Diyanet bünyesinde çalışmakta, Süleymancılar "dar-ül harb hukukunda izin verildiği için" faiz gibi İslami olmayan davranış biçimlerine girilmesini savunmaktalar.

CUMHURİYET SONRASI VE İLİM YAYMA CEMİYETİ

Cumhuriyetin ilanı ve öteki gelişmeler Türkiye'de İslamcı akımlar için köklü bir darbe olmuştu. Zaten, cumhuriyetin kendisi, bir din devleti olan Osmanlı'yı yıkarak ve halifelik kurumunu ortadan kaldırarak gerçekleştirildi. İslamcı gruplar 1950'li yıllara kadar çok dar bir hayat alanı bulabildi. Bu dönemde anılması gereken önemli İslamcılardan kimileri, bugün de adları ile anılan akımları yaratmış olan Bediüzzaman Said Nursi ve Süleyman Hilmi Tunahan'dır. Öbürleri kadar büyük bir örgütlenme yaratamamış olmakla birlikte Necip Fazıl Kısakürek de hidayete erdikten sonra İslamcı harekete ciddi katkılarda bulunmuştur.

Bir görüşe göre Türkiye'de İslamcılığı *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşat* dergileri çevreleriyle başlatmak mümkündür. "Bundan önce Türkiye'de İslam vardı ama İslamcılık yoktu" denmektedir. İslamcılığı Türkiye'de mayalayan bu akımın önde giden temsilcileri İsmail Fenni Ertuğrul, Babanzade Ahmet Naim, İsmail Hakkı İzmirli, Mehmet Ali Ayni, Ahmet Hamdi Akseki, Hamdi Yazır idi. Necip Fazıl Kısakürek'in yayımladığı *Büyük Doğu* dergisi bu akıma eklemlenmiştir. İlim Yayma Cemiyeti adlı örgüt bu akımın yurtlar açmasını, tarikat faaliyetlerini canlandırmasını sağlamıştır. 1950'li yıllarda bu cemiyet 28 şube açarak cumhuriyet sonrası ilk yaygın İslamcı örgütlenmeyi başlatmıştır. Günümüzün Aydınlar Ocağı bu çalışmaların uzantısıdır.

İlim Yayma Cemiyeti, Türkiye siyasetinde etkili bir örgüttür. Cemiyetin kaynağı olan akım Sırat-ı Müstakim diye anılır ve "doğru yol" anlamına gelir. Geçen yıllarda ölen İskenderpaşa Camii imamı Zeyrekli Mehmet Efendi İlim Yayma Cemiyeti'nin manevi başkanıydı. Bu şahsın bir yanında Necmettin Erbakan öbür yanında Alparslan Türkeş oturdu. İlk sağ gençlik örgütlenmelerini, örneğin Milli Türk Talebe Birliği'ni İslamcılara İlim Yayma Cemiyeti kazandırdı. İYC'nin MHP ideolojisinin oluşturulmasına da emeği geçti. Türk-İslam sentezinin oluşturulmasına katkısı oldu. Türk Ocakları'nın şamanist Nihal Atsız grubunun değil de İslamcı - Türkçülerin eline geçmesi için de İYC'nin ağırlığı gerekmişti. Tarikatlar Türkiye'de İYC eliyle örgütlendi.

FEHMİ KORU, ALİ BULAÇ, ABDURRAHMAN DİLİPAK. İslam entelijansiyası

İslamcı gazete ve dergilerin satış rakamları

Gazeteler
Milli Gazete: 28700
Türkiye : 385000
Yeni Asya : 10-11000
Zaman : 63500

Dergiler
Ak-Doğuş: 7000
Bizim Aile: 9000
Bizim Dergâh: 10000
Bu Meydan: 4500
Can Kardeş: 6000
İnsan ve Kainat: 13500
İktibas: 10000
Köprü: 8000
Son Karar: 6000
Sur: 14-15000
Tekâlif: 5000
Tevhid: 10000
Yeni Düşünce: 19-20000

Dünya ve İslam dergisi *2000'e Doğru*'ya satış rakamını söylemeyeceğini belirtti. *Bizim Ocak, Davet, Diriliş, Girişim, İslam, Mektup* ve *Vahdet* dergileri de prensip olarak satış rakamı açıklamadıklarını belirttiler. Yukarıdaki satış rakamları, ilgili gazete ve dergilerden alınmıştır.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

"Diyanet İşleri Başkanı"nı İlim Yayma C. belirleyegelmiştir.

"SAĞCI VE AMERİKANCILARLA UZLAŞTILAR"

Demokrat Parti ile birlikte İslam karşılıklı yardımlaşabileceği bir siyasi müttefik bulmuştur. Cumhuriyet sonrası İslami akımları değerlendiren Atasoy Müftüoğlu bir İslamcı olarak, bunların hepsinin "sağcı ve Amerikancı olması koşuluyla tüm iktidar sahipleriyle uzlaşabildiği" saptamasını yapmıştır. Müftüoğlu, "Türkiye'deki İslami eğilimler Türkiye'nin içerisinde bulunduğu tüm paktları samimiyetle onaylayabilmişlerdir. Türkiye'deki gövdeleşmiş gelenekçi eğilimler solcu kâfirlere karşı, sağcı kâfirlerin yanında yer almayı bir ibadet haline getirmişlerdir" diyor. Kendilerini "radikal" "inkılabi" ya da "hizbullahi" olarak adlandıran İslamcı kesimler bundan böyle kendi oyunlarını oynayacaklarını ifade etmeye özen gösteriyorlar. İslam'ın sağcı olamayacağını, olmadığını belirtiyorlar. Fakat bu iddia sahipleri her ne derse desin, geleneksel tarikatlar ve gruplar ANAP, DYP, gibi partilerde çalışmaktan, bunlara destek vermekten geri kalmıyorlar. Radikal kesimden ise bu duruma yüksek sesle bir eleştiri gelmiyor. "Ne de olsa bizimkiler, yıpratmayalım" düşüncesinden de kaynaklansa, bu suskunluk, radikal kesimlerin sağ ile olan bağlantılarını kopanp koparmadıkları yolunda kuşkulara neden oluyor.

AK—DOĞUŞ DERGİSİNİN AMBLEMİ. "Ne yapmak istediğimiz kapağımızdaki resme tercüme etilnlebilir."

MISIR, PAKİSTAN, İRAN ETKİSİ

1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye İslamcı hareketini köklü şekilde etkileyen bir çeviri faaliyetine girişildi. Bu yayın faaliyeti özellikle Pakistan'da *Cemaat-i İslamiyye*'yi kuran Mevdudi'nin ve "Müslüman Kardeşler" olarak bilinen Mısır'da kurulan İslamcı parti *İhvanu'l-Müslimin*'in kurucusu Hasan el-Benna'nın ve yine Mısırlı Seyyid Kutub'un eserleri basılarak gerçekleştirilmiştir. *Hizbut Tahrir* kurucusu Ürdünlü Takuyuddin Nebhani de kısmen etkili olmuştur. Bu teorisyenler İslam düzeninin hâkim olmadığı günümüz toplumlarında İslam'ın nasıl iktidar olabileceği sorunu açısından bakan kişilerdir. Bu özellikleriyle Türkiye'de özellikle yeni yetişen İslamcı kuşak üzerinde etkili olmuşlardır. 1979 İran İslam Devrimi sonrasında, bu kez de İran kaynaklı çeviri kitaplar Türkiye'de ilgili okuyucunun önüne çıkmıştır. Bu yazarlar arasında Ali Şeriati'nin ve Mutahhari'nin fikirleri ülkemizde İslamcı kesimde ilgi uyandırmıştır. Abdurrahman Dilipek'in ifadesi ile bu eserler, "bir isyan ruhu, yeniden kaynaklara dönüş konusunda bir mesaj verdiler. Varolan devleti yürütmek değil, kaybettiğimiz cenneti bugünkü şartlarda nasıl kazanacağımıza ilişkin yeni yorumlar getirmeye çalıştılar."

Bu çeviri eserlerin ve İran devrimi pratiğinden çıkan sonuçların incelenmesi Türkiye İslamcıları için önemli. Devrim; programla, anayasa taslakları ve tüzüklerle olduğu kadar başka devrimlerin ve devrim denemelerinin incelenmesiyle projelendirilebilir. İslamcılar 1960'lardan beri bu tür bilgi kaynaklarıyla haşır neşirler.

İslamcı hareket Türkiye'de yasal siyasi parti düzlemine Milli Nizam Partisi ile çıktı. Bu parti fazla yaşayamadan kapatıldı. Aynı kadrolar tarafından oluşturulan Milli Selamet Partisi ise 1970'li yıllarda İslamcı kesimin kendi adına parlamenter politika alanına çıkışını ifade ediyordu.

RABITA: "AMERİKANCI İSLAM"

Günümüzde uluslararası alanda çalışmalar yürüten dört önemli İslam örgütü var: 1) Kısa adıyla "Rabıta" olarak bilinen Suudi Arabistan kuruluşu. Rabıtatu'l-Alemi'l-İslami (Dünya İslam Birliği). 2) Libya destekli Davet-ül İslam (İslam'a Çağrı). 3) İran taraftarı Hizbullah (Tanrı Partisi). 4) Ürdün'de İngiliz desteğiyle kurulan Hizb-üt Tahrir (Özgürleştirme Partisi).

Rabıta örgütü Türkiye'de oldukça yaygın faaliyetler gösteriyor. Rabıta'nın ABD'ye bağlı Suudi rejiminin bir örgütü olması, Amerikancı bir İslam'ın bu yolla desteklendiği tahlilinin yapılmasını sağlıyor. "Amerikancı İslam" kimi İslamcı entelektüellerin kendilerinin kullandıkları bir deyim. *Davet* dergisinde *Crescent International* dergisini yayımlayan Dr. Kelim Sıddıki ile yapılan bir konuşmada Rabıta örgütü hakkında şunlar dile getiriliyor: "Saptırıcı ve ifsad edici, yıkıcı rol üstlenen 'İslami yaftalı' kurumların başında Rabıta denen Suud teşkilatı gelir. Amerikan emperyalizmi ve ortaklarının ek yardımlarıyla beraber, Suudi rejiminin ve yandaşlarının finanse ettiği bu teşkilat, 'ulema' kılıklı zevat başta olarak, Müslüman halklar üzerinde etkili olan pekçok şahısları büyük paralar karşılığında satın almaktadır. Arabistan'da iktidarda bulunan hâkimler - sultanlar ve bunların uşakları olan idare kadrosunun hepsi dışa, yabancı - kafir devletlere bağımlı satılmış kimselerdir." *Davet* adına röportajı yapan Hizbullah Hakverdi, Türkiye'de de son zamanlarda Suudi Arabistan ve Rabıta güdümlü ve İslami görünümlü şahıslar, gruplar ve çalışmalar gözlemlediklerini belirtiyor.

Kendilerini "Hizbullahi" olarak adlandıran İran'a yakın kesimler arasında Humeyni'yi ve ardından yeni İmam Hamaney'i aynı zamanda kendi imamları olarak görenler de var. İmam, kendisine bağlı olunan, emirlerine uyulması gereken önder.

İran yanlısı akımların güçlenmesini tehlikeli görmeleri nedeniyle Sünni kesimde son zamanlarda İran'a karşı daha ihtiyatlı yaklaşımlar görülüyor. Şiileri Müslüman saymayanlar var. İran'da İslami bir devrim olmadığını söyleyenler, yazılarında "Fars emperyalizminden" yakınanlar görülebiliyor. Buna karşılık Suudi Arabistan'ı açıkça destekleyenlere pek rastlanmıyor.

Geniş çoğunluk bu ülke hakkında "İslam devleti değildir" yolu tespiler yapmaktan kaçınıyor. Aynı şekilde, ABD ile ilişkiye girenler de açıkça eleştirilmiyor.

Rabıta ile en sıkı ilişki kuranlar, Refah Partisi ve ANAP içinde kümelenen dinci gruplar. Bilindiği gibi Rabıta örgütü 12 Eylül döneminde T.C.'nin yurtdışındaki imamlarının maaşlarını ödemiş, bu uygulama Kenan Evren ve Konsey üyelerinin onayından geçmişti. Al Baraka, Faisal Finans gibi faizsiz bankacılık yaptığını iddia eden para kuruluşları da Rabıta örgütü ile koordineli çalışıyorlar.

Türkiye'de İslami hareket çerçevesinde ele alınabilecek örgütler şunlar:

NURCULAR

1873-1960 yılları arasında yaşamış Said Nursi'nin izinden gidenler. Bu grup "Bediüzzaman" diye de anılan Said Nursi'nin "Risale-i Nur" kitaplarını okuyarak imanlarını güçlendirmeyi esas alır. Sünnidirler. "Asrımız tarikat asrı değildir" diyen Bediüzzaman'a uyarak çoğunluğu tarikat mensubu değildir. Said Nursi'den sonra "şâkirt"leri, yani "öğrenci"leri gelir. Bekir Berk ve Gültekin Sarıgül gibi... Bekir Berk daha sonra Suudi Arabistan'a gitmiştir. Başka bazı Nurculâr da aynı ülkeye yerleştiler. Said

İSLAMCI MİLİTANLAR. Yıkılsın Tağuti düzen.

KORKUT ÖZAL. En büyük finansör

İSMAİL NACAR *(Yeni Atılım Dergisi Yönetmeni)*

"Kıyam tarihleri hiç uzakta değil..."

—Dışınızdaki gruplara karşı belirgin bir mücadele içinde olduğunuz gözleniyor. İslam cemaatleşmeyi savunduğuna göre, aranızdaki bu ihtilaf ve çelişmeleri nasıl yorumluyorsunuz?

— Sözünü ettiğiniz ihtilafın konunun ayrıntıları veya yöntemiyle ilgili değildir. Onların dün diye halka yutturmaya çalıştıkları çirkinlik ve hezeyanlarla benim dinim İslam arasındaki çelişki, tarih boyunca süregelen temel bir çelişkidir.

Zaten Kur'an'ın ruhuna bağlı kalan Müslümanlar arasında İslami anlayış ve İslami imanın temelleri konusunda bir aynılık göremezsiniz. Olsa olsa, sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel vb. konularda değişik yorum ve yaklaşımlar görürsünüz. Bunu da İslam, uygarlık ve medeniyetimizin inkişaf açısından vazgeçilmez bir temel dinamo olarak görür.

— Bu gruplarca düzenin değiştirilmesi öngörülüyor mu? Bunu hangi yöntemle gerçekleştirebilirler?

— Bütün bunlar kuşkusuz düzeni yıkıp tıpkı İran'da olduğu gibi din adamı sınıfına dayanan teokratik bir devlet kurmak istiyorlar. Bilindiği gibi İslam'da bir din adamı sınıfı olmadığı için teokratik bir devlet düzeni de yoktur. Ancak, bütün tarikatlar ve bunların uzantıları olan bazı parti ve politikacılar, sömürü ve istismara dayalı yaşam biçimlerini tam emniyette olmak için böylesi bir devleti öngörüyorlar.

İslam, kafalarda ve vicdanlarda teşekkül etmemiş herhangi bir ideolojinin darbe veya ihtilal yöntemiyle kendisini insanlara kabul ettirmeye kalkışmasını zulüm olarak niteler. Türkiye'de iktidar olanaklarını da kullanarak, devletin üm kademelerinde hızla büyük bir kadrolaşmaya giden sözkonusu mütecilere gelince, tarihe bir belge olur duygusuyla ve bilerek belirtmeliyim ki, kıyam tarihleri çok uzaklarda değildir. □

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

Nursi'nin ölümünden sonra grup çeşitli kanatlara ayrılmıştır. Said Nursi hareketinin politik talebi belirgin değildir ve hiyerarşik bir yapıları yoktur. Esasen Said Nursi, politikadan uzak durulması öğüdünü vermiştir. Buna rağmen bugün çeşitli Nurcu gruplar aktif olarak politika ile uğraşmaktadırlar. Nurcu grupların sayısı son bölünmelerle birlikte 8'e çıkmıştır. Bunlardan kimileri şunlardır: 1) *Yazıcılar:* Herkese eski yazı öğretilmesini, elle çoğaltılmış Nur Risalelerini özel yöntemlere okuyarak ezberlemek gerektiğini savunurlar. Grubun önderleri Hüsrev Altınbaşak ve Hüsamettin Akmumcu'dur. Geçmişte Milli Nizam Partisi'ni desteklemişlerdi. Bu partinin Nurculara yakın Genel Sekreteri Gündüz Sevilgen, şimdi Faisal Emlak Genel Müdürü aynı zamanda Türkeş'in arkadaşıdır. MSP kökenli, bir ara MÇP Genel Başkanlığı yapan Abdulkerim Doğru da bu grupla ilişkilidir. 2) *Okuyucular:* Nur Risalelerinin Latin harfleriyle basılıp çoğaltılmasını savunmuşlardır. Amerikancı ve Demirelcidirler. Şeref Kayalar, Av. Bekir Berk, Sait Özdemir, Albay Hacı Hulusi Bey önde gelen kişileri. Hacı Hulusi MİT görevlisiydi. Nurculara araştırmış ve Nurcu olmuştur. DYP Elazığ Milletvekili Tahir Köse'nin bu gruba yakın olduğu söylenir. 3) *Zafer dergisi çevresi:* İktidarda hangi parti varsa onu destekler. Bediüzzaman'ın "Siyasetten Allah'a sığınırım" düsturu uyarınca hareket ederler. 4) *Bağımsız dersaneciler:* Said Nursi'yi hiçbir gruba bağlı olmadan okuyup yaygınlaştırmaya çalışırlar. 5) *Fethullahçılar:* Nurculların siyasetten gittikçe uzaklaşmaları ve pasifize olmalarına tepki duyan Fethullah Gülen Hoca, İzmir cemaatini, "İslam siyasettir" anlayışını vererek bağımsız olarak örgütlemeye başladı. *Sızıntı* dergisi Fethullah Hoca'nın kontrolündedir. Fethullah Hoca 1970'te Yeni Asya grubunun hizipçiliğine tepki duyarak bağımsız tavrını geliştirmiştir. Cemaati içinde çok farklı cemaatlerden gelen insanlar bulunur. Düzene karşı tavır almamasıyla tanınır. Devlet tarafından kollandığı söylenir. Fethullah Hoca'nın İzmir eski Belediye Başkanı Burhan Özfatura ile birlikte çalıştığı geçmişte yazılmıştı. Özfatura bugünlerde basında Amerikan hayranlığı pompalamakta. (ABD'de din-devlet ilişkilerinin güzelliğini, Amerika'nın ne kadar laik bir ülke olduğunu anlatmaktadır.) Fethullah Hoca, Akyazılı Vakfı'nın perde arkası yöneticisi olarak bilinir. Başta Erzurum olmak üzere büyük kentlerde liseleri vardır. Devletle ilişkileri çok güçlü olan bu grubun Hamdi Ardalı ve Abdulkadir Aksu ile de arasının iyi olduğu bilinir. İmam-hatip mezunu öğrencileri üniversitelerin hukuk, tıp, siyasal bilgiler gibi bölümlerine sokmak için çaba gösterirler. Fethullahçıların Suudi sermayesi ve Amerikan Mormon tarikatı ile ilişkileri olduğu iddiaları vardır. Mormonlar Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarını kollayan bir tarikattır.

"Türban eylemleri İslamcı kadınları politize etti".

Nurcular Diyanet teşkilatı içinde rahat çalışma ortamına sahiptirler. Devletle ve ABD ile en içli dışlı İslamcı grup olarak göze çarpıyorlar. Bu konudaki rakipleri Işıkçılar. Ancak Nurculuk daha yaygın bir örgütlenme.

Yayın faaliyetleri çerçevesinde baktığımızda Nurcular *Yeni Asya* gazetesi grubu ve *Yeni Nesil* gazetesi grubu olarak ikiye ayrılıyor. *Yeni Asya*'cılar daha radikal bir söylemi tercih ettikleri için *Yeni Nesil*'den dışlanmışlardır. *Yeni Nesil* çevresinin önderleri Mehmet Furuncu ve Mehmet Emin Birinci'dir. İdeolog yazarları Niyazi Birinci aynı zamanda Veysel Akpınar, Yavuz Bahadıroğlu ve Şeref Baysal adlarını kullanarak da yazılar kaleme alıyor. *Yeni Asya* grubunun önderleri arasında Mehmet Kutlular, Mustafa Kaplan, Bünyamin Ateş ve Burhan Bozgeyik var. Koyu DYP taraftarı bir yayın çizgisi izliyorlar. Yayınladıkları dergiler şunlar: *Köprü, Can Kardeş, Bizim Aile.*

Zafer dergisi ve Cihan Yayınları da Nur hareketidir. Bu hareket 1980'de Mehmet Kırkıncı, Abdülvahit Mutkan ve Mustafa Sungur önderliğinde Yeni Asya hareketinden kopmuş, düzene karşı daha ılımlı bir çizgi izlemeye başlamıştır. Erzurum merkezlidirler. İslam'ın ve Risale-i Nur'un sadece iman fikri üzerinde dururlar; Allah'ı ispat etmeye, imanı güzel göstermeye çalışırlar.

25 Şubat 1990 tarihli *2000'e Doğru*'nun kapak konusu "Minyeli Abdullah'da Amerikan Hayranlığı" idi. Sözünü ettiğimiz kitabın yazarı Hekimoğlu İsmail (Ömer Okçu) bir Nur talebesi. Aylık *Sur* dergisini yayınlıyor, *Zaman* gazetesinde köşe yazarlığı yapıyor.

SÜLEYMANCILAR

Kurucusu, 1888-1959 yılları arasında yaşamış Süleyman Hilmi Tunahan'dır. Nurculukla birlikte Türkiye'de en çok taraftara sahip iki geleneksel akımdan biridir. Sünni'dirler. Süleyman Efendi'nin izinden giderek Nakşibendi tarikatı içinde yer alırlar. Türkiye'yi dar-ül harb olarak tanımlıyorlar. Süleymancılar Kuran kursları ve öğrenci yurtları açmaya önem verirler. Çeşitli mesleki kurslar da açarlar. Şu anki liderleri Kemal Kacar, Atatürk'ün söylediği "Biz ilhamlarımızı gökten ve gaibden değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz" sözünü "Kuran'a karşı söylenebilecek en ağır sözler ve ithamlar, istihza mahiyetinde en büyük hakaret" olarak değerlendirmektedir. Geleneksel gruplar içinde devlete en uzak ve en radikal talepleri olan kesim, Süleymancılardır. Diyanet İşleri eski Başkanı Tayyar Altıkulaç'la adeta kanlı bıçaklı düşmandırlar. Bunun nedeni, Altıkulaç'ın Kuran kurslarını, Süleymancılar'ın elinden almasıdır. Cemaleddin Kaplan'ı da Adana Müftülüğü yaptığı sıradaki uygulamaları yüzünden "baş düşman" sayarlar. Şiileri kâfir olarak görürler. Kendilerini rejim düşmanı değil, tersine "her türlü devlet ve millet aleyhine davranışlara karşı denge unsuru" olarak görüyorlar. Kuran kurslarının ellerinden alınmasından sonra Süleymancılar şimdilerde öğrenciler için pansiyonculuk yapmaya ağırlık vermişlerdir. Antalya, Mersin, Isparta, Burdur, İzmir, Manisa, Kütahya, Adapazarı ve çevrelerinde yoğun olarak örgütlenmişlerdir. Hareketin lideri Kemal Kacar eski AP milletvekilidir. Bir ara ANAP'ı destekleyen Süleymancılar son olarak tercihlerini DYP'den yana yapmışlardır. Kemal Kacar, Arslan Nakliyat isimli bir şirkete sahip, TIR filosu var. İşlerini ANAP zamanında büyüttü. Bir başka Süleymancı kanat da Mersin'de AP ve Demokratik Parti eski Milletvekili Hilmi Türmen önderliğinde çalışmalarını sürdürüyor. Süleymancılar devlete elektrik, su paralarını vermeyi bile hoş karşılamıyor, devleti yıpratacak her hareketin desteklenmesi gerekine inanıyorlar.

Süleymancılar daha önce *Ufuk* adlı bir dergi çıkarıyorlardı. Önemli Süleymancı liderler, Hüseyin Kaplan, Mehmet Arıkan, Mustafa Çırpanlı, Hasan Arıkan, Seyfettin Alkan, Lütfi Davran, Mustafa Özaltın, Hüseyin Kumaş, Halit Beşer, İsmail Sarı, Harun Reşit Tüylüoğlu, Necati Tosun, Refik Akçaoğlu, Mustafa Fehmi Yıldırım, Durmuş Ali Bağcı, Mehmet Emre, İhsan Gökdeniz, Çorapçı Mustafa, Arnavut Mustafa, Hüsnü Yılmaz, Şeriattin Peker, Ali Ak, Mehmet Ögen, Kadir Balcı, Mehmet Emre.

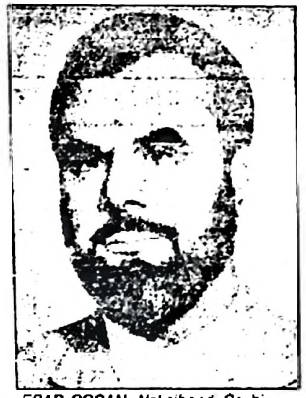

ESAD COŞAN. Nakşibendi Şeyhi Erbakan'la kavgalı.

NAKŞİBENDİLER

Nakşibendilik tarikatı 1318-1389 yılları arasında Türkistan'da yaşayan Muhammed Bahaüddin tarafından kurulmuştur. Anadolu'ya 15. yüzyılın sonunda gelmiştir. Bugün Anadolu'da ana Sünni tarikat Nakşilik'tir. İstanbul İskender Paşa Camii İmamı Mehmet Zaid Korkuu tarikatın lideri yani "kutubu" idi. Ölünce yerine damadı Ankara İlahiyat Fakültesi profesörlerinden Esad Coşan geçti. Bu makamda gözü olan İsmailağa Camii İmamı Mahmud Hoca, Esad Coşan'ı çekememektedir. Esad Coşan "mekteplı" olarak adlandırılıyor. Etkisi altında olan bölgelerin sayısı aslında Mahmut Ustamanoğlu'ndan daha az. Esad Coşan, Ege, İç Anadolu ve İstanbul'da etkili. Mahmut Hoca ise, "alaylı", örgütüyle daha yakın ilişkiler içinde; Trabzon, Kayseri, Tokat, Adapazarı, İzmit gibi illerde müritleri var.

Esad Coşan'la Erbakan'ın arası şeyhlik iddiasından dolayı açık. Erbakan da bu makamın kendi hakkı olduğunu ileri sürmüş. Eymen Topbaş da bu tarikat içindeki liderlerden. Eski bakanlardan, şimdi ANAP'lı olan İsmail Müftüoğlu Nakşi.

Nakşilerin çıkardığı en önemli dergi *İslam*. En çok satan İslami dergi. Ayrıca, *İslam ve Kainat, Mektup, Altınoluk, İlim ve İnsan, Kadın ve Aile* gibi dergileri var. Yaygın kanı, Suudi sermayesi tarafından desteklendikleri yolunda.

NECİP FAZIL KISAKÜREK. Büyük Doğu hareketinin kurucusu. Herkes sahip çıkıyor.

Mahmut Efendi'nin adı 1983 yılında Üsküdar Müftüsü'nün öldürülmesi olayına karışmıştı. O sıralar Turgut Sunalp parti kurma çalışmalarında Nakşi desteği arıyordu. Mahmut Hoca'nın bu davadan yara almadan kurtulması için Sunalp'in sıkıyönetim komutanlıkları nezdinde girişimlerde bulunduğu söyleniyor.

IŞIKÇILAR

1911-1953 yılları arasında yaşamış Hüseyin Hilmi Işık'ın yolundan giden grup. Hüseyin Hilmi Işık, Abdulhakim Arvasi'nin öğrencisi. Arvasi'nin halifesi olduğu, müritlerince öne sürülüyor. H.Hilmi Işık eski bir subay. Ordu üzerinde en etkili grup Işıkçılar. General düzeyinde bağlantıları olduğu söyleniyor. Şu anki liderleri H.Hilmi Işık'ın damadı olan Enver Ören. *Türkiye* gazetesi Işıkçıların. Bu gazete aracılığı ile ANAP'a tam destek veriyorlar, karşılığında ANAP tarafından kollanıyorlar. İsmail Dayı ve Burhan Özfatura'nın bu kesimle iyi ge-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

çindiği belirtiliyor. Daha çok Erzurum'da örgütlüler. Enver Ören, ithalat-ihracat işleriyle uğraşıyor. Gazete sahibi olarak resmi dış gezilere katılıyor ve bu sırada iş bağlantıları kuruyor. Türkiye'nin tüm okullarında kullanılan tozsuz tebeşir ihalesi de Enver Ören'in üzerine kalmıştı. *İnsan ve Kainat* dergisi de Işıkçılar tarafından çıkartılıyor.

MİLLİ MÜCADELECİLER:

1967'de *Mücadele Birliği* dergisi ile ortaya çıktılar. Hareketin başı Aykut Edibali zengin bir kişi, İzmir'de oturuyor, İslahatçı Demokrasi Partisi Genel Başkanı. Grubun öbür önemli kişileri Yavuz Argon ve Kemal Yaman. Oldukça otoriter bir grup. Tek adam hakimiyeti var. Zaman zaman tasfiyeler yaşanıyor. Hareketten ayrılanlar Edibali'yi örgüt parasını kullanarak Afyon, İstanbul, Eskişehir ve Ankara'da kişisel mal varlığı edinmekle suçluyorlar. Milli Mücadeleciler'den ayrılanlar ANAP'ın oluşturulmasında çok önemli görevler almışlardı. Mehmet Altınsoy, Cemil Çiçek ve Melih Gökçek bunlar arasında. Edibali, kendi partisini henüz kurmadığı dönemde DYP'yi destekledi, hatta Demirel'le birleşme çabası içine girdi. DYP milletvekillerinden 3'ü Edibalici olarak biliniyor.

HİZB-UT TAHRİR GRUBU

Ercüment Özkan ve arkadaşları 1969'da Ürdün menşeili *Hizb-ut Tahrir* örgütünün Türkiye kanadını oluşturmak suçundan yargılandılar. 1976'ya kadar Özkan'ın yanında Av. Selçuk Gündüz ve enişteci Cuma Canpolat da vardı. Gündüz ve Canpolat 1976 yılında ayrılarak İslam Partisi adıyla yeni bir oluşuma gittiler. Bu parti, Türkiye'de bazı İslamcı gruplarca "İngiliz partisi" olarak da anılıyor.

Süleyman Arslantaş adlı emekli bir asker ile M.İhsan Arslan, Ercüment Özkan'ın iki önemli adamıydı. Şimdi aralarında bazı küçük ayrılıklar var. Grup, İran Devrimi'nden sonra bu ülkeyi tam olarak destekledi. Ercüment Özkan, *İktibas* adlı dergiyi İran'ın sesi durumuna getirdi; bu arada İran'la ticaret yaptı. Şimdilerde Özkan'ın, İran'la arası açılmış durumda. M.İhsan Arslan ise, İran'a tam destek vermeyi sürdürüyor. İran sermayesiyle bastırdığı söylenen kitaplar yazıyor.

İHVAN-I MÜSLİMİN

Hizb-ut Tahrir'den ayrılan ve Ercüment Özkan'ın eski arkadaşı olan Zekeriya İyilik, Türkiye'deki hareketin başını çekiyor. Seyyid Kutub'un öğretisini benimserler. Türkiye'de Said Havva'dan çevrilen *İslam* isimli eser başucu kitabı olarak kabul ediliyor bu grupça. "Bugün kıyam esastır, tekkelerde tarikatlarda miskin miskin oturulmaz" diyorlar. İran yandaşı bir grup. Gençlik içinde etkili. İstanbul'da işadamları arasında da destek buluyor. Kitle bağını önemsiyorlar.

SÜLEYMAN HİLMİ TUNAHAN Öldükten sonra yerini damadı aldı.

HAREKET GRUBU

Hüseyin Topçu'nun ekibi. Topçu ölünce örgütsel birlikleri dağıldı. Erzurum ve İstanbul'daki Dergâh Kitabevleri'nde kültürel birliktelikleri sağlamaya çalışıyorlar. Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'nin, Nurettin Topçu'nun yolunda olduğu biliniyor. İran'a iyi gözle bakıyorlar. Türkiye Yazarlar Birliği Başkanı Mehmet Doğan da bu gruptan.

MAVERA GRUBU

1980 öncesinde ANAP Maraş Milletvekili Erdem Bayazıt'ın da yöneticisi olduğu *Mavera* adlı bir dergi çıkarıyorlardı. DPT eski Genel Sekreteri Rasim Özdenören bu ekipten. İsmet Özel ve şair Cahit Zarifoğlu bu gruba yakındılar. Daha sonra Necip Fazıl'ın fikirlerini benimseyenlerle görüş ayrılığına düşerek ayrıldılar. Amaçları, devleti içeriden fethetmek.

KADİRİLER

Kadiriye tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylani'dir. Dört büyük kutuptan biri olarak kabul edilir.

Daha çok Siirt, Urfa, Mardin gibi illerde Araplar arasında yaygın. Sünni ve radikal. Son yıllarda Marmara ve özellikle de Karadeniz bölgelerinde örgütlenmeye başladılar. Merkezi kararlarla hareket ederler.

Tarikatın şu anda Türkiye'de en önemli kişisi, Haydar Baş'tur. Bu tarikat mensuplarınca Trabzon'da yayınlanan *Öğüt* dergisi 30 bin dolayında satıyor. Teorik dergileri *İcmal*. 1983'ten 1986'ya kadar Kadiriler en parlak dönemlerini yaşadılar. Bunda ANAP'a destek vermelerinin de katkısı var. Bu tarikat mensupları Kuran kursu açmaz, cami yaptırmazlar. Düzeni değiştirmek için devletten bağımsız çalışmak gerektiğine inanırlar. Örgüt evi biçiminde evler tutarlar, buralarda kadro yetiştirirler.

ŞEYH KIBRISİ GRUBU

Kıbrıs'a Anadolu'dan götürülüp yerleştirilen Türklerin ülkeyi terkedip gitmeleri gerektiğini söylüyorlar. İngiliz sermayesi ile Şeyh Kıbrısi'nin arası iyi. Nakşilerle, Fethullahçılarla ilişkilerini sıcak tutuyor. *Zaman* gazetesi, Özallar ve Topbaşlarla da arası iyi.

ATILIMCILAR

İsmail Nacar önderliğindeki grup. Nacar 1970'li yıllarda İslamcılarla Marksistlerin birbirlerine düşmeleri yerine, asıl düşman dediği tarikatlar, din sömürücüleri ve iktidarlarla savaşılması gerektiğini yaymıştı.

TAYYAR ALTIKULAÇ. (Eski Diyanet İşleri Başkanı). Kuran kurslarını Süleymancıların elinden aldı.

Yeni bir İslami siyasi parti kurma çalışması yürütüyor. Partinin Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde örgütlenmesine önem veriyor. *Yeni Atılım* dergisinde sık sık tarikatlar ve özellikle de Esad Coşan aleyhine yazılar yazıyor.

AYDINLAR OCAĞI

14 Mayıs 1970 tarihinde kuruldu. Genel Başkanlığa Prof.Dr. İbrahim Kafesoğlu getirilmişti. Şu anki Genel Başkanı ise, Prof.Dr. Süleyman Yalçın. Aydınlar Ocağı'nın geçmişinde Necip Fazıl'ın emeği var. Ocak, Türk-İslam sentezi ideolojisinin militanlığını yapıyor. Anadolu'nun her tarafında konferans, seminer, eğitim çalışmaları düzenliyorlar. Genel Merkez dışında Ankara, Kocaeli, Bursa ve Konya şubelerini açtılar.

DİYANET

3 Mart 1924'te kurulmuştur. Şimdiki Başkanı Prof.Dr. Mustafa Said Yazıcıoğlu. 84712 çalışanı ve 232 milyar liralık bütçesi ile Türkiye'nin en büyük İslamcı örgütlerinden belki de birincisi. Diyanet örgütünün yurtdışında da temsilcilikleri var. Yurt sathına yayılmış 4715 Kuran kursu ve 62942 cami bu örgütün kontrolünde.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet Vakfı tarafından da destekleniyor. Başkanlığın aylık yayın organı *Diyanet*. Kendilerini devlete uzak gören Diyanet görevlileri de *Hakses* isimli dergiyi çıkartıyorlar.

MÇP VE ÜLKÜCÜLER

Türk-İslam sentezi ideolojisini savunurlar. Öbür İslamcı gruplar tarafından kavmiyetçilik yapmakla eleştirilirler. Irk ve din ikilisinden dine verdikleri önem gün geçtikçe artmakta ve esas olarak İslam propagandası ile taraftar toplamaktadırlar. Öteki İslamcı örgütler bu kesimin tabanını kendi içlerinde eritme siyaseti izliyorlar.

REFAH PARTİSİ

MNP ve MSP çizgisinde yasal parti. Genel Başkanı Necmettin Erbakan. *Girişim* dergisine göre "MSP 12 Eylül öncesinde önemli başarı gösterdi. İlk başlarda bütün Müslüman kesimlerin desteklediği, ancak daha sonra destekleyen bir kısım Müslüman grupların desteklerini çektikleri ve hatta köstek olmaya başladıkları gözlendi." Kamuoyu yoklamalarına göre şu anda yüzde 12 dolayında oy potansiyeline sahip. *Milli Gazete* RP çizgisinde yayın yapar.

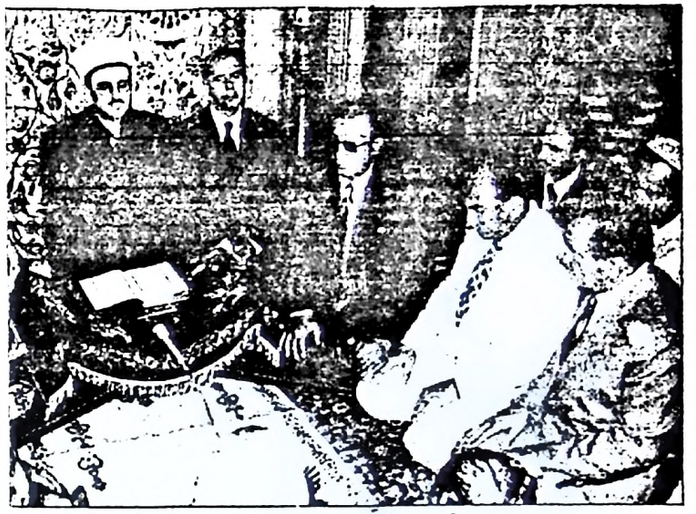

ALPARSLAN TÜRKEŞ TAYYAR ALTIKULAÇ'IN OKUDUĞU KURAN'I DİNLİYOR.

İSLAMİ CEMAATLER BİRLİĞİ

Cemaleddin Kaplan Hoca'nın Almanya'da ve Türkiye'de faaliyet gösteren grubu. Tebliğ yolu ile güç topladıklarını, zamanı gelince Türkiye'deki din düşmanı rejimi yıkıp, yerine İslam egemenliğini kuracaklarını söylüyorlar. Cemaleddin Kaplan eski bir Nur talebesi. Türkiye'de bulunduğu sıralarda Diyanet İşleri Başkanlığı'nda müftü olarak çalışırdı. Federal Almanya'ya Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'nın hocası olarak gelen Kaplan bir süre sonra görüş ayrılığına düşerek buradan ayrıldı. İran yanlısı bir grup oluşturdu. Bugün ise, İran'la arasına mesafe koymaya dikkat ediyor. Almanya'daki taraftarlarının sayısı 5 bin dolayında. Türkiye'ye kitap, dergi, broşür, video kaseti sokarak "tebliğ" görevini yerine getiriyor.

DİYANET TÜRK İSLAM BİRLİĞİ

1985 yılında Almanya'da kuruldu. Diyanet'in denetimindeki bu kuruluş kısa zamanda gelişti, öteki kuruluşların tabanını önemli ölçüde etkileyerek kendine çekti. F.Almanya'da 600 camisi ve Türkiye'den yollanmış maaşlı 300 dolayında hocası var. Öbür Türk İslam kuruluşlarının elinde olmayan olanaklara sahip. Türk devleti tarafından sağlanan bu ayrıcalıklar öteki kuruluşlarla aralarında önemli sürtüşmelere neden oluyor. DİTİB yöneticileri hiçbir partiyi desteklemiyoruz deseler de, iktidar partisinden yana tavır koyuyorlar. Türkiye'nin Bonn Büyükelçiliği'nde görevli Din İşleri Müşaviri, DİTİB'in Başkanı. Birçok cami yönetiminde eski MHP'lilerle, ANAP'lılarla koalisyon halinde.

AVRUPA MİLLİ GÖRÜŞ TEŞKİLATLARI

1970'li yılların sonunda Almanya'da kuruldu. MSP'nin Ecevit hükümetine ortak olduğu dönemde Türkiye'den verilen destek sonucu hızlı bir gelişme gösterdi. Avrupa'da Refah Partisi'nin karargâhı durumunda. Öteki kuruluşlara göre çalışmalarını çok daha açık sürdürüyorlar. AMGT Genel Başkanı Osman Yamukoğlu aynı zamanda *Milli Gazete*'nin Avrupa sorumlusu. Ford Fabrikası'nda çalışan AMGT taraftarları "Gurbet-İş" adında bir sendika kurdular. Kendilerinin verdiği bilgiye göre cami sayıları 200'ün üstünde. Buralara gelen cemaatin toplamı ise, 80 ile 100 bin kişi arasında.

AK DOĞUŞ-SON KARAR

Necip Fazıl Kısakürek'in fikri takipçileri. "Kumandan"ları Salih Mirzabeyoğlu. Tüzükleri var. Militan eylemci bir grup. □

K.DENİZ ÖĞÜT/SELAMİ İNCE

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ